

Valstybinė bibliografija: vakar, šiandien ir rytoj – Korėjos patirtis

Yeon-Kyoung CHUNG

Seulo Ewha moterų universitetas, Korėja, el. p. ykchung@ewha.ac.kr

Straipsnyje analizuojama Korėjos valstybinės bibliografijos, nacionalinio suvestinio katalogo, privalomojo egzemplioriaus, bibliografinės apskaitos istorija ir dabartinė situacija. Korėjos nacionalinei bibliotekai tenka pagrindinis vaidmuo sudarant visų gaunamų Korėjos leidinių išsamius bibliografinius įrašus. Valstybinė bibliografija tampa įvairesnė savo sudėtimi: į ją įtraukiama įvairių rūšių medžiaga. Korėjos nacionalinė biblioteka ketina vykdyti specialius projektus, skirtus privalomojo egzemplioriaus sistemos tobulinimui ir ją reguliuojančios įstatyminės bazės peržiūrėjimui siekiant į privalomojo egzemplioriaus sudėtį įtraukti daugiau medžiagos rūšių, ypač elektroninius leidinius. Šiais projektais taip pat siekiama atkreipti visuomenės dėmesį į privalomojo egzemplioriaus problemas. Per artimiausius metus bus peržiūrėtas privalomojo egzemplioriaus įstatymas ir jis apims visų rūšių publikuotą medžiagą, tai atitiks ICNBS rekomendacijas.

Reikšminiai žodžiai: Korėjos nacionalinė biblioteka; bibliografinė apskaita; Korėjos valstybinė bibliografija; KOLIS-NET; privalomasis egzempliorius.

Korėjos nacionalinė biblioteka

Korėjos nacionalinė biblioteka – tai valstybinės reikšmės biblioteka, turinti apie 5,7 mln. egzempliorių fondą, teikianti nacionalinės bibliotekos paslaugas Korėjos gyventojams ir visiems, besidomintiems Korėja ir korėjiečiais. Šiame lobyne nuosekliai ir sistemiškai kaupiamos ir saugomos ateities kartoms nacionalinės intelektualinės ir kultūros vertybės.

Nacionalinė biblioteka buvo įkurta Seule 1945 m. spalio 15 d. Tada joje buvo tik 16 darbuotojų, o fonduose tebuvo 284 457 saugojimo vienetai. Biblioteka keletą kartų keitė patalpas. 1988 m. buvo pastatytos naujos patalpos. 2005 m. pabaigoje Korėjos nacionalinės bibliotekos fonduose jau buvo 5 658 476 saugojimo vienetai, joje dirbo 228 darbuotojai. 2006 m. atidaryta Nacionalinė vaikų ir jaunimo biblioteka, o 2008 m. – Nacionalinė skaitmeninė biblioteka.

Nacionalinė biblioteka yra pagrindinis visų Korėjoje publikuotų knygų ir kitų dokumentų – tautos intelektualinio ir kultūros paveldo šaltinio – kaupimo centras. Lee (2000) kaip pagrindinius nacionalinės bibliotekos tikslus ir funkcijas nurodė nacionalinių leidinių kaupimą ir saugojimą, valstybinės bibliografijos rengimą ir atitinkamų paslaugų teikimą, užsienio leidinių ir privalomojo egzemplioriaus komplektavimą. Svarbiausios iš jų, sudarančios nacionalinės bibliotekos funkcijų pagrindą, yra valstybinės biblio-

grafijos rengimas ir šalies intelektualinės produkcijos bibliografinės apskaitos vykdymas siekiant suteikti prieigą prie jos vartotojams. Taip nacionalinė biblioteka, atlikdama svarbiausią savo vaidmenį, dideliu mastu prisideda prie žinių ir išteklių sklaidos.

Pagal Bibliotekos ir skaitymo plėtros įstatymą Korėjos nacionalinė biblioteka atsakinga už bibliografinės informacijos apie krašto leidinius sudarymą ir jos pateikimą vartotojams. Tam Nacionalinė biblioteka kaupia medžiagą, nuolat ją sistemina ir kataloguoja. Pagrindiniai medžiagos įsigijimo būdai yra privalomojo egzemplioriaus gavimas, pirkimas, dovanos ir tarptautiniai mainai. Kasmet įsigijama daugiau kaip 530 000 vienetų.

Pateiksime įvairiapusę Korėjos valstybinės bibliografijos apžvalgą ir nagrinėsime, kaip Korėja vykdo kai kurias Tarptautinės konferencijos, skirtos valstybinės bibliografijos tarnyboms (International Conference on National Bibliographic Services- ICNBS), 1998 m. vykusios Kopenhagoje, rekomendacijas, kurios laikomos pagrindinėmis gairėmis kiekvienos šalies valstybinei bibliografijai. Korėjoje, kaip ir daugumoje kitų šalių, privalomojo egzemplioriaus įstatymai yra pagrindinė priemonė, užtikrinanti publikuotų visų formų dokumentų komplektavimą, o valstybinė bibliografija yra pagrindinė priemonė, užtikrinanti nacionalinio paveldo registravimą.

Korėjos valstybinė bibliografija

Valstybinės bibliografijos pagrindas yra veiksminga privalomojo egzemplioriaus sistema ir visuotinai priimtų bibliografinių standartų taikymas. Privalomasis egzempliorius užtikrina išsamų nacionalinės publikuotos produkcijos registravimą, bibliografinių standartų laikymasis suteikia galimybę platinti nacionalinius bibliografinius įrašus šalies bibliotekoms ir už jos ribų.

Būdamą valstybinės bibliografinės apskaitos centras, Korėjos nacionalinė biblioteka kaupia ir saugo visus šalyje publikuotus dokumentus, rengia valstybinę bibliografiją ir kitus leidinius, todėl jos rinkiniai tampa prieinami mokslo tikslams. Pagrindinė atsakomybė už valstybinę bibliografiją, taip pat katalogų, MARC formato ir bibliografinių standartų tobulinimo strategiją tenka Korėjos nacionalinei bibliotekai.

Pagal Bibliotekos ir skaitymo plėtros įstatymą, priimtą 1994 m. kovo 24 d., (peržiūrėtas 2000 m. sausio 12 d., peržiūrėtas 2003 m. gegužės 29 d.), Korėjos nacionalinė biblioteka privalo rengti valstybinę bibliografiją, atitinkamus standartus, suteikti ISBN ir ISSN, taip pat koordinuoti kompiuterinį bibliotekų tinklą ir prisidėti prie šalies informacinės infrastruktūros kūrimo. Šią veiklą efektyviai atlikti padeda bendradarbiavimas su Korėjos Respublikos Nacionalinio Susirinkimo biblioteka.

Valstybinė bibliografija yra pagrindinė nacionalinio publikuoto paveldo išsamaus registravimo ir sėkmingos bibliografinės apskaitos priemonė.

Korėjos valstybinė bibliografija – tai standartizuota visos Korėjoje publikuotos medžiagos, gautos privalomojo egzemplioriaus būdu, valstybinės bibliografijos rodyklė. Korėjos nacionalinė biblioteka ją platina įvairiomis formomis: spausdintine, CD-ROM, DVD ir internetu. Nacionalinė biblioteka leidžia *Korėjos valstybinę bibliografiją, Korėjos valstybinės bibliografijos mėnraštį*, taip pat rengiamas nuotolinės priedos *Korėjos valstybinės bibliografijos savaitraštis*. Nuo 2004 m. valstybinė bibliografija leidžiama CD-ROM, todėl galima konstatuoti, kad spausdintinės Korėjos valstybinės bibliografijos era artėja prie pabaigos.

Nuo 1963 m. buvo pradėta kasmet leisti Korėjos valstybinę bibliografiją. Ji buvo pavadinta *Išsamus Korėjos leidinių sąrašas*. Joje buvo pateikiama bibliografinė informacija apie visus Korėjos nacionalinės bibliotekos per metus sukomplektuotus dokumentus ir kuria buvo siekiama standartizuoti katalogus ir leidybinę informaciją. Kasmet gausėjant leidinių skaičiui nuo 1989 m. valstybinė bibliografija buvo pradėta leisti dviem tomis. 2004 m. buvo išleista CD-ROM versija.

Nuo 1990 m. Nacionalinė biblioteka nekomplektuoja magistro ir daktaro disertacijų. Atsakomybę už jas perėmė Korėjos Respublikos Nacionalinio Susirinkimo biblioteka, kuri nuo 1969 m. leidžia *Korėjoje apgintų daktaro ir magistro disertacijų sąrašą*.

Korėjos valstybinė bibliografija gana išsami: ji apima monografijas, serialinius leidinius, garso ir vaizdo įrašus, kasetines juostas, žemėlapius, skaidres, kompiuterines laikmenas, tokias kaip vaizdo CD, DVD, CD-ROM, CD-I, CD-G ir t. t., mikroformas, vyriausybės leidinius, mokslinius leidinius. Kol kas pirmenybė teikiama tekstinėms formoms, o naujausia medžiaga tokia, kaip elektrininės knygos, elektroniniai žurnalai valstybinėje bibliografijoje atspindima nepakankamai. Neknyginei ir elektronei medžiagai išlieka daug didesnė tikimybė nepatekti į valstybinę bibliografiją. Korėjos nacionalinė biblioteka kaupia ir registruoja nacionalinių autorių užsienyje išleistus dokumentus, medžiagą apie Korėją, jos gyventojus, kitą su Korėja susijusią medžiagą, tačiau ji nėra Korėjos valstybinės bibliografijos dalis.

2004 m. išleista *Išsamaus Korėjos leidinių sąrašo* (2003) CD-ROM versija, palyginti su spausdintine forma, suteikė galimybę išplėsti paieškos funkcijas paprastąja paieška pagal antraštę, autorių, leidėjus, reikšminį žodį, klasifikacinį indeksą, ISBN; taip pat išplėstine logine paieška ir pakartotine paieška pagal rezultatus. Papildomai buvo įdiegtos paieškos funkcijos, taip pat leidinių peržiūrėjimo funkcija pagal metus ir medžiagos formą (dokumentų rūšis): knygos, disertacijos, vyriausybės leidiniai, knygos vaikams, mokomoji literatūra, senosios korėjietiškos knygos, knygos Brailio raštu, nespausdintinė medžiaga ir serialiniai leidiniai. Taikomas Unikodas, meniu ir žinyno funkcijos prieinamos korėjiečių ir anglų kalbomis. Valstybinė bibliografija ir toliau bus internacionalizuojama.

Korėjos valstybinė bibliografija (2004), apimanti 1945–2004 metus, buvo išleista Korėjos nacionalinės bibliotekos įkūrimo 60-čiui, kuris buvo pažymimas 2005 m. Tai suteikė galimybę iš naujo įvertinti tikrąjį Korėjos valstybinės bibliografijos statusą. Ji apima visą medžiagą, gaunamą Korėjos nacionalinės bibliotekos privalomojo egzemplioriaus būdu, dokumentus, užregistruotus universitetų bibliotekų, priklausančių Korėjos švietimo ir mokslo informacijos tarnybai (KERIS), suvestiniuose kataloguose ir Korėjos bibliotekų informacinės sistemos tinklo (Korean Library Information System Network – KOLIS-NET) viešųjų bibliotekų fondus. Šioje bibliografijoje negalima suskaičiuoti pateikiamų dokumentų skaičiaus pagal rūšis, yra tik bendras užregistruotų dokumentų skaičius. Ji buvo išleista DVD ir ankstesnė antraštė *Išsamus Korėjos leidinių sąrašas* buvo pakeista į aiškiau turinį nusakančią antraštę – *Korėjos valstybinė bibliografija*.

Nacionaliniai bibliografiniai įrašai, pateikiami internete ir DVD, prieinami nemokamai. Nors ICNBS nepateikia jokių specialių rekomendacijų dėl kainų politikos, manome, kad mokesčiai gali riboti naudojimą. Kopijos platinamos šalies įstaigose, tarp jų – viešosiose, specializuotose ir universitetų bibliotekose, valstybinėse mokslo tyrimo įstaigose, mokyklų bibliotekose ir vyriausybės leidinių

depozitinėse saugyklose. Daugiau kaip 150 egzempliorių papildomai išplatinama užsienyje tarptautinių mainų būdu.

Korėjos valstybinės bibliografijos mėnraštis nuo 1965 m. skelbė bibliografinius įrašus apie Korėjos nacionalinės bibliotekos privalomojo egzemplioriaus būdu per mėnesį gaunamą medžiagą. 1972-1993 m. bibliografija buvo leidžiama antrašte *Biblioteka ir informacija*. 1994 m. buvo gražinta ankstesnė antraštė *Korėjos valstybinės bibliografijos mėnraštis*, kaip tiksliau atitinkanti turinį. Kataloguojant naujas Korėjos nacionalinės bibliotekos per mėnesį gautas knygas, buvo pateikiama operatyvi informacija apie naujas Korėjos knygas. Buvo išleista daugiau kaip po 1000 egzempliorių kiekvieno *Korėjos valstybinės bibliografijos mėnraščio* numerio (du sausio/vasario ir liepos/rugpjūčio mėnesių jungtiniai numeriai). Leidiniai buvo platinami šalies įstaigose, tarp jų – viešosiose, specializuotose ir universitetų bibliotekose, didžiosiose informacijos įstaigose, mokyklų bibliotekose, vyriausybės leidinių depozitinėse saugyklose ir užsienyje. Be to apie 50 egzempliorių buvo išplatinta tarptautinių mainų būdu. Tačiau mėnesiniai leidiniai nebeleidžiami, nes bibliografija tapo prieinama CD-ROM ir internete.

Nuo 2003 m. gegužės 30 d. *Korėjos valstybinės bibliografijos savaitraštis* prieinamas per Korėjos nacionalinės bibliotekos nuotolinio ryšio paslaugą. Jame greitai pateikiama šiuolaikinė bibliografinė informacija apie privalomojo egzemplioriaus būdu per savaitę gautus naujus leidinius. Bibliografinis formatas ir išdėstymo tvarka liko tokia pat, kaip ir *Korėjos valstybinės bibliografijos mėnraštyje*. *Korėjos valstybinės bibliografijos savaitraštis* naujinamas kiekvieną penktadienį; savaitinis bibliografinis sąrašas prieinamas internetu aštuonias savaites, po to pateikiama nauja informacija. Į sąrašą įtrauktos keturios medžiagos kategorijos: bendro pobūdžio knygos, vyriausybės leidiniai, knygos vaikams ir nespausdintinė medžiaga. Bibliografiniai įrašai pateikiami antraščių abėcėlės tvarka. Bendro pobūdžio knygos susistemintos pagal turinį, pateikiamas ISBN; kataloguojama pagal Korėjos dešimtainės klasifikacijos (KDC) sistemos 4-ąją laidą ir KORMARC aprašo taisyklės. Vyriausybės leidiniai kataloguojami pagal autoritetinius vyriausybinių institucijų vardus, knygos vaikams – pagal antraštę, o nespausdintinė medžiaga – pagal laikmeną.

Ši informacija prieinama Korėjos nacionalinės bibliotekos tinklalapyje. Valstybinės bibliografijos pateikimas internete suteikė galimybę operatyviai ir efektyviai jos sklaidai. Galimas dalykas, ateityje visa valstybinė bibliografija bus prieinama internetu.

Valstybinė bibliografija turi aprėpti visą einamąją nacionalinę produkciją. Praktiškai jokia valstybinė bibliografija to pasiekti negali. Korėjos valstybinė bibliografija yra pakankamai išsami. Tačiau nuotolinių elektroninių išteklių atrankos kriterijai dar nėra iki galo

suformuoti. Kartu su tradicinių dokumentų bibliografinė apskaita valstybinėje bibliografijoje turi būti vykdoma ir naujų leidinių rūšių, tarp jų – interneto dokumentų, bibliografinė apskaita. Todėl atrankos kriterijai turi būti apibrėžti ir Korėjos nacionalinės bibliotekos paskelbti pagal ICNBS rekomendacijų 4-ą punktą: „Valstybinė bibliografija turi apimti einamąją nacionalinę produkciją ir, pagal galimybes, retrospektyvinę. Prireikus valstybinės bibliografijos tarnybos turi apibrėžti ir paskelbti atrankos kriterijus.“

2004 m. rugpjūčio mėn. Korėjos nacionalinė biblioteka pagal žinių valdymo programą tapo privalomojo egzemplioriaus ir MARC duomenų bazių centru. Programos tikslai – operatyviai surinkti Korėjoje išleistą ir pateiktą medžiagą, aprūpinti standartiniais katalogais visas Korėjos bibliotekas ir padėti bibliotekininkams plėsti profesionalias informacijos paslaugas. Parinkti vietiniai atstovai vykdo privalomojo egzemplioriaus komplektavimą, sistemina, kataloguoja, sudaro antraščių ir turinio duomenų bazes. Bibliotekos darbuotojai kontroliuoja katalogavimo, sisteminimo, dalykinių pradmenų, kreipties elementų, autoritetinių duomenų kokybę ir vykdo išsamaus įrašo galutinį patikrinimą.

Pagal Korėjos nacionalinės bibliotekos planą iki 2010 m., bus teikiamos įvairios bibliografinės informacijos paslaugos. Viena iš jų – visapusiškos valstybinės bibliografijos rengimas. Dauguma pasirinktų bibliografinių priemonių, pavyzdžiui, informacija apie numatomas leisti knygas bus rengiama elektroninio CIP sistemos pagrindu. *Korėjos valstybinės bibliografijos savaitraštyje* bus pateikiamos knygų apžvalgos, kurios padės vartotojams, knygynams ir bibliotekoms pasirinkti knygas. Kasmet bus pateikiama bibliografinė informacija tiek apie specifines mokslo sritis, tiek apie svarbesnius metų leidinius.

Valstybinės bibliografijos tinklalapyje skelbiama svarbi informacija apie katalogą, aptariamą katalogavimo taisyklės, dalykiniai pradmenys ir autoritetiniai įrašai, taip pat kitų įstaigų komentarai.

KOLIS-NET

1994 m. buvo pradėtas korėjietiško MARC diske projektas, apimantis bibliografinę informaciją apie Korėjoje nuo 1900 m. paskelbtas monografijas ir disertacijas. Korėjietiškas MARC diske pasitarnavo ne tik kaip atsarginis bibliografinės informacijos apie Korėjos nacionalinės bibliotekos fondus šaltinis. Juo buvo aktyviai naudojamosi kataloguojant perėmimu ir standartizuojant bibliografinius duomenis. Korėjietiškas MARC diske su bibliografinė informacija apie Korėjos monografijas ir universitetų disertacijas buvo leidžiamas du kartus per metus: pavasarį ir rudeni. 2003 m. rudens laidą jau buvo galima atsisiųsti iš KOLIS-NET tinklalapio, todėl CD-ROM gamyba buvo nutraukta.

Siekiant valdyti kompiuterinę nacionalinės leidybos informacinę sistemą ir jungtinių bibliotekų tinklą Korėjos nacionalinė biblioteka sukūrė KOLIS. Jos tikslas – teikti visapusiškas kompiuterizuotas paslaugas apie visą Korėjos nacionalinės bibliotekos fondę esančią medžiagą. 1999 m. spalio 1 d. pradėjus veikti KOLIS, tiek bibliotekininkams, tiek vartotojams atsivėrė patogi ir kokybiška prieiga prie didelių informacijos masių, ir prasidėjo nauja skaitmeninės bibliotekos era. Be to, atsižvelgdama į greitai besikeičiančią bibliotekų aplinką, kintantį darbo pobūdį Biblioteka sutelkė pastangas į tobulintinas sritis siekdama sukurti nuoseklią ir efektyvią valdymo sistemą. Tai – bendras tinklas, jungiantis bibliotekas ir jose esančių išteklių katalogų duomenų bazes. Dalyvaudama standartizavimo procese, skleisdama skaitmeninę informaciją ir teikdama paslaugas internetu Biblioteka atlieka dokumentų ir informacijos nacionalinio informacinio centro vaidmenį.

Visa šalies viešosiose bibliotekose saugoma medžiaga įvedama į Nacionalinio suvestinio katalogo duomenų bazę, veikiančią Windows pagrindu viename iš penkių nacionalinių infrastruktūrinio lygmens tinklų, – KOLIS-NET. KOLIS-NET – bibliotekų ir informacijos sistemos tinklą – iš esmės tvarko Korėjos nacionalinė biblioteka, padedant trims jai pavaldžioms bibliotekoms. Dabartiniu metu jungtinių tinklų sudaro daugiau kaip 350 bibliotekų. Šios sistemos įdiegimas sudarė galimybę bibliotekininkams ir vartotojams efektyviai valdyti didelį informacijos kiekį. KOLIS-NET vartotojai gali lengvai atlikti paiešką medžiagos, saugomos visose šalies bibliotekose, o bibliotekos aprūpintos veiksminga ir patikima valdymo sistema, kuria naudojantis galima išsiųsti ir atsisiųsti bibliografinius duomenis. Galutinai įdiegus KOLIS-NET, kurti Nacionalinį suvestinį katalogą tapo realybe, tai tvirtas pagrindas elektroninės bibliotekos sistemos plėtrai ir atitinkamų paslaugų visuomenei teikimui.

Bibliografinių ir medžiagos buvimo vietos duomenų paiešką visoje šalyje galima atlikti naudojantis patikima informacijos paieškos sistema ir patogia vartotojo sąsaja. Ribotą paiešką galima atlikti pagal antraštę, autorių, leidėją, saugojimo vietą, reikšminį žodį, medžiagos rūšį, šalį, kalbą, universalų kodą. Sistema leidžia ir kitas paieškos galimybes. Naudojant Z39.50 protokolą galima atlikti paskirstytą ir integruotą paiešką, o tai sudaro galimybes vykdyti individualų klientų informacinį aptarnavimą. Taip pat galima atlikti integruotą paiešką Korėjos nacionalinės bibliotekos, Korėjos pramonės ir technologijos informacijos instituto (KINITI), KERIS, Nacionalinio Susirinkimo bibliotekos, Korėjos šiuolaikinių mokslo ir technikos problemų instituto (KAIST) Mokslinės technologijos bibliotekos duomenų bazėse, sudarančiose vieną paieškos sistemą.

Naudojant KOLIS-NET, galima atlikti paiešką bet kurios bibliotekos fonduose ir kataloguose. Jei norimos medžiagos

regiono bibliotekoje nėra, vartotojų prašymu bibliotekininkas ją užsako kitoje bibliotekoje ir dokumentai atsinešiami paprastu arba elektroniniu paštu. Viena iš numatomų vykdyti programų yra bendras bibliotekinių-informacinių išteklių naudojimas pasitelkiant KOLIS-NET. Tai pagerins visos šalies bibliotekų fondų naudojimą. Ir, galiausiai, programa bus kaip priemonė, padėsianti nepriekaištingai atlikti bibliografinio aptarnavimo funkcijas, tokias kaip tarpbibliotekinis abonementas, taip kaip paskirstytasis katalogavimas padėjo efektyvinti ir supaprastinti katalogavimo procedūras visoje šalyje.

Naudojamiesi Korėjos nacionalinėje bibliotekoje esančiais kompiuteriniais terminalais vartotojai gali atlikti paiešką bibliotekos išteklių katalogo duomenų bazėje. Bibliotekos informacinis tinklas taip pat suteikia vartotojams galimybę greitai ir jiems patogiu būdu pasiekti katalogo informaciją iš namų ir darbo vietų. Taip pat galima atlikti kiekvienoje bibliotekoje esančių išteklių paiešką ir, jei reikia, juos atsisiųsti savo bibliotekos informacinei duomenų bazei kurti. Taip pat buvo sukurta didelė informacinė duomenų bazė, apimanti duomenis apie fondus nuo 2000 m.

Privalomasis egzempliorius

Privalomasis egzempliorius yra geriausias būdas teisėtai ir sistemingai komplektuoti nacionalinės bibliotekos fondus ir jis gyvybiškai reikalingas valstybinei bibliografijai rengti. Privalomojo egzemplioriaus funkcionavimą apibrėžiantys dokumentai sudaro valstybinės bibliografijos tarnybų egzistavimo pagrindą ir šis klausimas negali būti atidėliojamas. Pagal 1998 m. galutinę ICBNS rekomendacijas valstybinės bibliografijos tarnyba privalo išnagrinti galiojančią privalomojo egzemplioriaus įstatyminę bazę atsižvelgiant į jai keliamus esamus ir būsimus reikalavimus. Prireikus galiojanti įstatyminė bazė turi būti peržiūrėta.

Korėjoje pagal 1963 m. priimtą Bibliotekų įstatymą privalomasis egzempliorius pirmiausia buvo pristatomas Nacionalinei bibliotekai. Tuomet didžioji dalis medžiagos buvo spausdintinė. 1987 m. peržiūrėtas Bibliotekų įstatymas į privalomojo egzemplioriaus sudėtį įtraukė ir serialinius leidinius, o 1991 m., priimtas Bibliotekos plėtros įstatymas į privalomojo egzemplioriaus sudėtį įtraukė įvairias formas: knygas, periodinius leidinius (laikraščius, žurnalus, mokslinius žurnalus), muzikos įrašus, vaizdo įrašus, kasetines juostas, žemėlapius, skaidres, elektroninius išteklius (vaizdo CD, DVD, CD-ROM, CD-I, CD-G ir kitus kompaktinius diskus), mikrofيلمus, vyriausybės ir mokslinius leidinius. Nors nuo 1990 m. privalomojo egzemplioriaus koncepcija keitėsi, iš pradžių jį laikant intelektinio kultūros paveldo priežiūros, vėliau – jo išsaugojimo ir tęstinumo priemone, privalomojo egzemp-

lioriaus išsamumas nebuvo pasiektas, ir nemaža dalis intelektualinio kultūrinio paveldo prarasta.

Privalomojo egzemplioriaus pristatymą reglamentuoja Bibliotekos ir skaitymo plėtros įstatymas, priimtas 1994 m. (1994 m. kovo 24 d., peržiūrėtas 2000 m. sausio 12 d., peržiūrėtas 2003 m. kovo 29 d.). Pagal Bibliotekos ir skaitymo plėtros įstatymo, peržiūrėto 2003 m., 17-ą straipsnį, visų Korėjoje publikuotų ar pateiktų dokumentų du egzempliorius per 30 dienų po publikavimo ar pateikimo leidėjas (leidybos kompanija ar pavienis asmuo), gamintojas, vyriausybė ar savivaldos institucija privalo pristatyti Korėjos nacionalinei bibliotekai. Visi pristatyti ištekliai, skirti ilgalaikiam išsaugojimui, kaip užregistruoti nacionaliniai dokumentai ir atspindėti valstybinėje bibliografijoje, jie tarnauja žinių apie Korėjos kultūrą visame pasaulyje sklaidai. Privalomojo egzemplioriaus būdu gauti ištekliai sudaro 70% visų Nacionalinės bibliotekos fondų.

Nors Korėjoje galioja neseniai priimti privalomojo egzemplioriaus įstatymai, visos publikuotos ir pateiktos medžiagos pristatymas dar iki galo neįgyvendintas. Kyla problemų dėl įvairių oficialaus platintojo neturinčių formatų, sunku nustatyti jų buvimo vietą. Taip pat sunku rasti anksčiau publikuotą medžiagą, kurios tiražas jau parduotas, kituose miestuose išleistą medžiagą. Tokios paieškos reikalauja daug pastangų ir laiko.

Medžiaga, kurios dar neapima Bibliotekos ir skaitymo plėtros įstatymas (ypač elektroniniai leidiniai), jau dabar turi būti įtraukiami į bibliografinę apskaitą, nelaukiant, kol minėtas įstatymas bus peržiūrėtas. Elektroninės medžiagos įtraukimas į privalomojo egzemplioriaus sudėtį priklauso nuo autorių teises reguliuojančių nutarimų, susijusių su elektronine medžiaga, ir trumpo pačios elektroninės medžiagos gyvavimo laiko. Pagal 2003 m. peržiūrėtą Autorių teisių įstatymą ribojamas elektroninių leidinių viena laikis vartotojų skaičius bibliotekose ir ribojama prieiga prie jų atsižvelgiant į publikavimo ir pardavimo datą. Elektroninės medžiagos perdavimo terminas turėtų būti trumpesnis, nes jų siuntimas palyginti paprastas ir neužima daug laiko: jis galėtų būti dvi savaitės po publikavimo.

1992 m. informacijos mainų, elektroninių leidinių tobulinimo, jų standartizacijos ir sertifikavimo tikslais buvo įsteigta Korėjos elektroninių leidinių asociacija (KEPA). Asociacijos tikslai – skatinti elektroninę leidybą ir prisidėti prie informacinės visuomenės kūrimo. 1998 m. buvo įkurtas Korėjos elektroninių leidinių sertifikavimo centras (KEPCC), kurio funkcija - skatinti elektroninę leidybą ir elektroninių leidinių socialinį pripažinimą, jiems suteikiant elektroninio leidinio sertifikatą.

2004 m. liepos mėn. KEPA tapo centru, kaupiančiu elektroninių leidinių privalomuosius egzempliorius. Nuo 2004 m. rugpjūčio mėn. KEPA atsakinga už Korėjos elektroninių leidinių privalomuosius egzempliorius ir sertifikavimo sistemą. Tai nuotolinio ryšio sistema, kuria

naudojantis gaunamas privalomasis egzempliorius ir sertifikatas iš KEPCC, pritarus Kultūros ir turizmo ministerijai, taip pat Korėjos leidinių etikos komisijai. Didesniąją perduodamos medžiagos dalį sudaro elektroninės knygos. Elektroninių leidinių bibliografinę apskaitą yra viena iš KEPA funkcijų. Suprantama, kad į Korėjos nacionalinės bibliotekos fondus nepatenka visa nacionalinė publikuota produkcija. Informacija apie privalomąjį egzempliorių ir atitinkami statistiniai duomenys kol kas viešai neskelbiami. Asociacija numato juos paskelbti 2006 m. vasarą. KEPA atsakinga už elektroninių leidinių privalomojo egzemplioriaus ir sertifikavimo sistemą, todėl Korėjos nacionalinė biblioteka bendradarbiauja su Asociacija vykdydama elektroninių leidinių bibliografinę apskaitą ir įtraukdama juos į valstybinę bibliografiją.

Korėjos nacionalinė biblioteka moka už du privalomuosius egzempliorius, jei leidėjas ir kt. pareikalauja juos grąžinti ne vėliau kaip per 90 dienų nuo jų pristatymo. Už pristatymo pažeidimus pagal Bibliotekos ir skaitymo plėtros įstatymo 153 straipsnio 3 punktą numatoma bauda, iki 10 kartų viršijanti leidinio kainą. Būtina parengti veiksmingesnį privalomojo egzemplioriaus įstatymą, skatinantį leidėjus pristatyti privalomąjį egzempliorių ir akcentuojantį jo svarbą. Tokia sistema leistų Korėjos nacionalinei bibliotekai vykdyti nacionalinių dokumentų komplektavimo, išsaugojimo ir viešos prieigos prie jų suteikimo funkcijas. Šiuo metu minėtas įstatymas detalai neaptaria elektroninių leidinių. Neveikia įstatymo vykdymo kontrolės mechanizmas, todėl neįmanoma sudaryti išsamaus Korėjos leidinių rinkinio, o tai savo ruožtu trukdo sudaryti išsamią Korėjos valstybinę bibliografiją.

Be to, yra įstatymų pagal kuriuos už kai kurių rūšių dokumentų (pavyzdžiui, filmų) privalomuosius egzempliorius atsako kitos įstaigos. Leidėjams būna nelengva suprasti, kurios įstaigoms ką perduoti ir todėl geriau iš viso nieko neperduoti. Yoon (2000) siūlo susitarti dėl brangios medžiagos ir elektroninių leidinių egzempliorių skaičiaus. Reikia sumažinti įstatymu numatytą pristatomų egzempliorių skaičių, leidėjams ir kt. netaikyti mokesčių, nustatyti depozitinių įstaigų pareigas ir peržiūrėti sankcijas už juridinių įsipareigojimų nevykdymą.

Biblioteka negautos medžiagos analizei naudoja įvairius šaltinius. Tačiau dėl darbuotojų stygiaus neįmanoma peržiūrėti visų informacijos apie leidėjus ir gamintojus šaltinių.

Nuo 1997 m. Biblioteka bendradarbiauja su penkiomis regioninėmis bibliotekomis (Busan, Gwangju, Daejeon, Daegu ir Incheon), siekiant gauti šių regionų leidinių privalomuosius egzempliorius. Tačiau norint toliau sėkmingai tęsti šią veiklą, būtina papildoma finansinė ir administracinė parama šioms bibliotekoms ir privalomojo egzemplioriaus naudos leidėjams ir gamintojams išaiškinimas. Todėl, kad gautų privalomuosius

egzempliorius, Korėjos nacionalinė biblioteka stengiasi pati, vyksta į vietas, peržiūri įvairius šaltinius trūkstamai medžiagai įsigyti. Tačiau tai daryti gana sudėtinga, nes nemažai leidėjų jau neegzistuoja, kartais neįmanoma rasti jų adresų arba leidiniai jau būna išparduoti.

Tikimasi, kad greitai laiku vėl bus peržiūrėti nacionaliniai įstatymai, ir Korėjos nacionalinė biblioteka numato vykdyti specialų projektą „Visos nacionalinių žinių informacijos rinkimas tobulinant privalomojo egzemplioriaus sistemą“. Projektas susideda iš trijų dalių: pirmoji – apie Bibliotekos ir skaitymo plėtros įstatymo peržiūrėjimą privalomojo egzemplioriaus sistemai tobulinti; antroji – apie leidėjų ir Korėjos nacionalinės bibliotekos bendradarbiavimo sistemos stiprinimą, siekiant atgaivinti privalomojo egzemplioriaus sistemą; trečioji – skirta medžiagos, kurios privalomojo egzemplioriaus pristatymas iki šiol nėra teisiškai reglamentuotas, analizei, taip pat viešųjų ryšių, susijusių su privalomuoju egzemplioriumi, gerinimui. Remiantis atlikto tyrimo rezultatais, Korėjos nacionalinė biblioteka planuoja artimiausiais metais padaryti svarbių pakeitimų bibliografinės apskaitos ir privalomojo egzemplioriaus srityse. Vienas iš pagrindinių pakeitimų – išplėsti privalomojo egzemplioriaus sudėtį ir įtraukti visų tipų elektroninę medžiagą. Todėl Korėjos nacionalinė biblioteka atsižvelgdama į dabartiniu metu keliamus ir būsimus reikalavimus nagrinėja galiojančius privalomojo egzemplioriaus įstatymus. Peržiūrėtas Korėjos privalomojo egzemplioriaus įstatymas turi apimti „naujausią“ medžiagą, tokią kaip elektroniniai ištekliai (elektroninės knygos ir elektroniniai žurnalai). Taip pat išskyla problemų dėl privalomųjų egzempliorių skaičiaus ir įstatymo vykdymo. Egzempliorių skaičius gali skirtis priklausomai nuo leidinio rūšies, formato, tiražo ir kainos.

Būsimasis įstatymas apims tiek statinius, tiek dinامينius tinklo leidinius ir juo bus siekiama iki minimumo sumažinti ir bibliotekų, ir leidėjų sąnaudas. Korėjos nacionalinė biblioteka deda daug pastangų tam, kad būtų vykdoma visos einamosios nacionalinės produkcijos bibliografinė apskaita.

Korėjos nacionalinė biblioteka rengiasi vykdyti plataus masto viešąją privalomojo egzemplioriaus kampaniją, nes leidėjai dažnai nežino apie įstatymuose numatytas baudas už nepristatytą privalomąjį egzempliorių, prilygstančias dešimteriopai leidinio kainai. Mūsų manymu, tai nėra didelė bausmė už įstatymo nevykdymą. ICNBS rekomendacijose skelbiama apie veiksmingų įstatymo vykdymo priemonių taikymą.

Privalomojo egzemplioriaus sistemai gerai funkcionuoti vis dar kliūdo nepakankamas Korėjos nacionalinės bibliotekos finansavimas ir darbuotojų trūkumas. Biblioteka deda visas pastangas, kad šios problemos būtų išspręstos. 2004 m. pabaigoje buvo padaryti organizaciniai pakeitimai siekiant suaktyvinti naujos medžiagos komplektavimą ir

jos pagrindu vykdomą informacinį aptarnavimą. Tuo pačiu metu pradėta diegti nauja privalomojo egzemplioriaus tarpininkų sistema. Leidėjai tik ką išleistą medžiagą perduoda tarpininkui, kitas tarpininkas sudaro įrašą MARC formatu, tikrina ISBN ir klasifikacijos sistemos pagrindu sudaro duomenų bazę pateikiant turinį ir visą tekstą. Knygos su klaidingais ISBN siunčiamos į Korėjos nacionalinės bibliotekos ISBN centrą, o leidėjui siunčiamas pranešimas apie ištaisymą. Kai medžiaga ir sudaryta duomenų bazė perduodama Korėjos nacionalinei bibliotekai, jos darbuotojai patikrinę sistemavimo kokybę, dalykinius pradmenis, autoritetinio įrašo MARC formatu sudarymą, teikia informacines paslaugas vartotojams. Dėl to katalogavimui ir medžiagos tvarkymui skiriamas laikas sutrumpėjo nuo 1–3 mėnesių iki 1–2 savaičių, o maždaug 10 anksčiau šį darbą dirbusių darbuotojų perkelti į kitas veiklos sritis. Pradėjus vykdyti šią programą, bibliografinė informacija per Nacionalinį bibliotekų ir informacijos tinklą greitai pasiekia visas šalies bibliotekas. Informacija apie komplektavimą ir standartizuotą katalogavimą, antraštę ir turinį pateikiama bibliotekininkams, tokiu būdu sukuriama pagrindą tobulinti informacinį vartotojų aptarnavimą ir leidėjų, privalomojo egzemplioriaus tarpininko, Korėjos nacionalinės bibliotekos bendradarbiavimo sistemą, plėsti registruojamos medžiagos apimtį ir aktyvinti bibliografinės informacijos sklaidą.

Privalomojo egzemplioriaus būdu gauta medžiaga registruojama kaip nacionalinė medžiaga ir skirta ilgalaikiam išsaugojimui. Publikuojant valstybinę bibliografiją, taip pat suteikiant prieigą prie šios medžiagos informuojama apie Korėjos kultūrą pasaulyje. Apie 70% Korėjos nacionalinės bibliotekos fondo sudaro privalomojo egzemplioriaus būdu gauta medžiaga: 2006 m. kovo 31 d. 4 128 694 egzemplioriai iš 5 786 393 saugojimo vienetų.

Tačiau visos nacionalinės produkcijos registravimas – ypač sudėtinga užduotis, ir jai įgyvendinti Korėjos nacionalinė biblioteka turi turėti visaapimančius išteklius. Pagal įstatymus atsakomybę už privalomąjį egzempliorių gali prisiimti kelios įstaigos. Korėjos nacionalinė biblioteka neatsako už kino filmus, vaizdo filmus, elektrinius leidinius, disertacijas. Tai rodo, kad reikia sukurti naują visaapimančios valstybinės bibliografijos, į kurią būtų įtraukiami kitų tarnybų sudaryti bibliografiniai įrašai, modelį.

Kai buvo palyginti Korėjos nacionalinės bibliotekos fondo katalogo duomenys su KOLIS ir KERIS suvestiniu katalogu, paaiškėjo, kad daug medžiagos nėra jos fonduose. Daug vertingų leidinių, išleistų seniai, sugadinta arba visiškai dingę. Tokių leidinių paieškai Korėjos nacionalinė biblioteka 2004 m. sukūrė specialią programą „Šviesą palėpių knygoms!“ Ši programa – tai dovanojimo programa ir jos tikslas – nacionalinės kolekcijos gausinimas. Tai sustiprins Korėjos nacionalinės bibliotekos, kaip nacionalinio informacijos centro ir įstaigos, saugančios Korėjos

leidinius, pozicijas, taip pat pagerins informacinį aptarnavimą. Ši programa suteiks galimybę Korėjos nacionalinei bibliotekai išsaugoti leidinius, kurie anksčiau nebuvo surinkti ir perduoti kai kurią dovanotą medžiagą viešosioms, kalėjimų, karinių struktūrų, ligoninių ir kitoms nedidelėms bibliotekoms, ten kur ji bus žinių šaltiniu. Programoje aktyviai dalyvavo daug žymių žmonių. Iki 2004 m. pabaigos Korėjos nacionalinei bibliotekai buvo padovanota daugiau kaip 100 000 egzempliorių, iš kurių apie 20 000 egzempliorių sudarė medžiaga, kurios nebuvo Korėjos nacionalinės bibliotekos fonduose.

Klasifikacijos ir katalogavimo sistemos

Valstybinės bibliografijos bibliografiniai įrašai turi būti sudaromi pagal tarptautinius standartus, turėti kreipties elementus, atitinkančius vartotojų poreikius, atitikti šiems įrašams platinti naudojamo formato apibūdinimus. Valstybinės bibliografijos tarnyba turi nuolat naujinti egzistuojančius standartus ir principus bei jų laikytis, kurti naujas bibliografinės veiklos priemones. Klasifikacijos ir katalogavimo sistemos turi suteikti patogią prieigą prie medžiagos. Korėjoje plačiausiai naudojama Dewey dešimtainė klasifikacija (DDC) ir KDC, sukurta DDC pagrindu. Ji naudojama Korėjos nacionalinėje bibliotekoje, valstybinėje bibliografijoje, daugumoje Korėjos viešųjų ir mokyklų bibliotekose.

Rytų Azijos knygos, tarp jų – korėjietiškos (bendro pobūdžio knygos, knygos vaikams, vadovėliai, mokomosios, komiksų knygos ir t. t.), kiniškos ir japoniškos knygos sisteminamos pagal KDC 4-ąją laidą ir DDC 21-ąją laidą. Kiniškos ir japoniškos knygos, knygos vaikams, vadovėliai, mokomosios ir komiksų knygos sisteminamos pagal KDC, o senosios korėjietiškos knygos – pagal Korėjos dešimtainę klasifikaciją Pak Bong Suk (KDCP). Rytų Azijos knygoms, išskyrus periodinius leidinius, šifras suteikiamas pagal Rytų Azijos autorinių ženklų lenteles, kurias išleido Korėjos nacionalinė biblioteka. Neknyginė medžiaga sisteminama pagal KDC 4-ąją laidą, o šifrai suteikiami pagal jos gavimo datą.

Vakarų knygos ir užsienyje publikuoti periodiniai leidiniai sisteminami pagal DDC 21-ąją laidą, o knygos Vakarų kalbomis, išleistos Korėjoje, sisteminamos ir pagal KDC, ir pagal DDC. Neknyginė medžiaga Vakarų kalbomis sisteminama pagal KDC, šifrai suteikiami pagal Cutter-Sanborn triženklės autorinių ženklų lenteles.

Korėjoje kataloguojama pagal AACR ir ISBD. Korėjos katalogavimo taisyklės apima įvairius ISBD. [nacionalines taisykles įtrauktos AACR2 dalys, taikomos pradžioms, unifikuotiems antraštėms ir nuorodoms. 2005 m. buvo peržiūrėta 4-oji laida, siekiant išaiškinti santykį tarp katalogavimo ir kreipties elementų. Panaikinta pagrindinio įrašo sąvoka ir neberibojamas įrašo elementų skaičius.

Anksčiau buvo vadovaujama ribojančia „trijų taisykle“.

Nuo Korėjos bibliotekų automatizavimo pradžios buvo kuriamas nacionalinis MARC formatas. 1981 m. Korėjos nacionalinė biblioteka sukūrė KORMARC formatą monografijoms, 1984 m. – serialiniams leidiniams ir 1991 m. – neknyginei medžiagai. Pirmieji du formatai 1991 m. buvo peržiūrėti. KORMARC buvo perimtas Korėjos standartu, kurio pagrindu apdorojama leidybinė informacija.

Biblioteka kataloguoja knygas pagal šias taisykles: Rytų Azijos knygas – KORMARC knygoms (1993), neknyginę medžiagą – KORMARC neknyginiai medžiagai (1996), periodiką – KORMARC periodikai (1995) ir senąsias knygas – KORMARC senosioms knygoms (2000). Papildomai įtraukiami reikšminiai žodžiai, sudaryti iš antraštės ir turinio. Rytų Azijos knygų autoritetiniai įrašai sudaromi pagal KORMARC autoritetiniams duomenims (1999). Knygos ir periodika Vakarų kalbomis kataloguojamos pagal AACR2, o duomenų formatai – pagal KORMARC taisykles. Neknyginė medžiaga kataloguojama pagal KORMARC taisykles neknyginei medžiagai (1996). 2004 m. buvo sukurtas ir priimtas KORMARC suvestinei bibliografijai. Anksčiau ar vėliau Korėjoje įsigalios vieningas standartas knygų, neknyginės medžiagos, periodikos ir senųjų knygų bibliografiniams duomenims užrašyti.

2002 m. buvo parengtos dalykinių pradmenų lentelės ir nuo 2003 m. katalogų informacija įrašoma nauju, kol kas eksperimentiniu, režimu. Ir iki 2004 m. gruodžio mėn. daugiau kaip 57 000 leidinių buvo priskirti dalykiniai pradmenys. Autoritetiniai duomenys skirti standartizuoti pradmens informaciją (asmenų, organizacijų, vietų vardus, dalykinius pradmenis, unifikuotas antraštes ir t. t.), kuria remiantis realizuojama katalogo paieškos funkcija. Korėjos nacionalinėje bibliotekoje kortelinio katalogo autoritetiniai sąrašai buvo tvarkomi iki 1999 m. Po to, kai 1999 m. autoritetinė kontrolė KORMARC formatu tapo Korėjos standartu, Biblioteka pradėjo kurti savo autoritetinių įrašų katalogą.

Bibliotekos skaitmeninimo projektas

1995 m. Korėjos nacionalinė biblioteka pradėjo teikti mokslinių išteklių vaizdų paslaugą ir tai buvo būsimos skaitmeninės bibliotekos fondų sudarymo pradžia. 1997 m. ji inicijavo eksperimentinį skaitmeninės bibliotekos sukūrimo projektą, o 1998 m. - projektą, jungiantį visas pagrindines šalies bibliotekas. Šis projektas tęsiamas iki šiol.

2000 m. vasario mėn. specialiu Prezidento potvarkiu patvirtintas išsamus bibliotekos skaitmeninimo planas, pagal kurį Korėjos nacionalinė biblioteka taptų pagrindine įstaiga, tenkinančia informacinės visuomenės žinių poreikius. Skaitmeninė biblioteka – tai informacinių paslaugų sistema, kuri renka, apdoroja ir platina

skaitmeninius multimedijos išteklius, naudodama kompiuterius ir komunikacinius tinklus, siekiant suteikti vartotojams aukštos kokybės informaciją be laiko ir erdvės apribojimų.

Korėjos nacionalinė biblioteka kartu su septyniomis šalies įstaigomis (Nacionalinio Susirinkimo biblioteka, Korėjos mokslinio tyrimo ir plėtros informacijos centras, KERIS, KAIST mokslo ir technologijos biblioteka, KINITI, Korėjos Aukščiausiojo Teismo biblioteka) sukūrė integruotą nacionalinės skaitmeninės bibliotekos sistemą. Remdamasi šia sistema Biblioteka pasiūlė bazinį skaitmeninės bibliotekos, galinčios suteikti universalias informacines paslaugas vartotojams, modelį.

2004 m. Nacionalinio suvestinio katalogo duomenų bazėje skaitmeniniu turiniu papildyta 1 600 000 įrašų (viso yra 16 600 000 įrašų), Turinių duomenų bazė – daugiau kaip 60 000 knygų, Visatekstė duomenų bazė – daugiau kaip 30 000 knygų, Straipsnių rodyklė ir santraukų duomenų bazė – daugiau kaip 200 000 įrašų. Projekto metu daugiau kaip 5000 neknyginės medžiagos vienetų buvo konvertuota į kitas laikmenas. Duomenų bazė silpnaregiams papildė daugiau kaip 2000 visatekstių knygų.

2005 m. KOLIS-NET tinkle ir Korėjos nacionalinės bibliotekos tinklalapyje vartotojams buvo pateikta daugiau kaip 4 430 000 bibliografinių ir apie 1 735 saugojimo vietos duomenų. Nacionalinio suvestinio katalogo duomenų bazėje galima atlikti išsamią medžiagos, saugomos visos šalies viešosiose bibliotekose ir vyriausybės skaityklose, paiešką. Suvestinio katalogo sukūrimas ir katalogavimo proceso standartizavimas leido visoms Korėjos viešosioms bibliotekoms sumažinti darbuotojų skaičių ir finansines išlaidas.

Šiuo metu Korėjos nacionalinė biblioteka Turinių duomenų bazės pagrindu teikia tikslesnę bibliografinę informaciją. Pagerėjo vartotojų informacinis aptarnavimas, nes padaugėjo kreipties elementų iš turinių katalogo. Ši informacija prieinama Korėjos nacionalinės bibliotekos tinklalapyje ir Nacionalinėje skaitmeninėje bibliotekoje. Biblioteka suteikia galimybę viešosioms bibliotekoms atsisiųsti iš savo tinklalapio knygų turinių informaciją. 2005 m. buvo pateikta daugiau kaip 1 240 000 knygų turinių.

Korėjos nacionalinė biblioteka, siekdama spartinti komplektavimo procesą, aktyvinti tarpvalstybinius informacijos mainus ir užtikrinti nacionalinių išteklių ilgalaikį išsaugojimą, toliau tęsia šalies originalių leidinių duomenų bazės kūrimą.

Išvados ir rekomendacijos

Bell (1998) rašė, kad einamoji valstybinė bibliografija – veidrodis, atspindintis šalies kultūrą, charakterį ir interesus. Ji yra ne tik istorinis metraštis, bet, platinama

kitose šalyse, atveria „langą“ į savo šalį. Vienas pagrindinių Korėjos nacionalinės bibliotekos uždavinių – tobulinti ir standartizuoti bibliografinius įrašus ir formatus. Korėjos nacionalinė biblioteka siekdama pagerinti katalogavimo procesą kuria naują bibliografinių įrašų sudarymo modelį. Rengiant naujus arba peržiūrint valstybinės bibliografijos standartus Biblioteka atsižvelgia į tarptautines rekomendacijas, modelius ir standartus, bibliografinių formatų ir duomenų bazių funkcinius reikalavimus.

Apskritai kalbant, bibliografinė apskaita Korėjoje pastaruoju metu vystosi sėkmingai ir pasiekė tam tikrą standartinį lygmenį. Tai galbūt natūralus reiškinys, atspindintis bendrą šalies pažangą, kurią iš dalies galima išmatuoti ir sukurtomis žiniomis. Įvyko nemaža teigiamų pokyčių valstybinės bibliografijos platinimo formų, nacionalinio suvestinio katalogo, privalomojo egzemplioriaus ir kitose bibliografinės apskaitos srityse.

Geriausiai tai iliustruoja tokie faktai:

1. Korėjos nacionalinė biblioteka komplektuoja medžiagą privalomojo egzemplioriaus pagrindu ir sudaro valstybinę bibliografiją.

2. Korėjos valstybinėje bibliografijoje atsispindi vis įvairesnės medžiagos rūšys, tačiau kol kas tebevyrauja tekstinės formos. Ateityje planuojama į valstybinę bibliografiją įtraukti daugiau įvairesnių formų.

3. Valstybinės bibliografijos spausdintinę formą keičia internetinė, ir ši tendencija artimiausiais metais netgi didės. Kasmetinė valstybinės bibliografija platinama DVD formatu, o savaitinė Korėjos valstybinė bibliografija prieinama internetu. Vis didesnis dėmesys kreipiamas nuotolinei ir interneto prieigai, kaip pagrindiniam valstybinės bibliografijos formatui.

4. Valstybinės bibliografijos bibliografiniai įrašai sudaromi pagal tarptautinius standartus ir turi vartotojo reikmes tenkinančius kreipties elementus.

5. KOLIS-NET, nacionalinis bibliotekų ir informacijos sistemos tinklas, lygiais pagrindais sudaro Nacionalinį suvestinį katalogą; suteikia tvirtą pagrindą plėsti elektroninės bibliotekos sistemą ir aptarnauti visuomenę.

6. Korėjos nacionalinė biblioteka kartu su septyniomis pagrindinėmis šalies įstaigomis, sukūrė integruotą nacionalinės skaitmeninės bibliotekos sistemą ir sudaro straipsnių rodyklių, santraukų ir neknyginės medžiagos duomenų bazes, išsamią bibliografiją, visatekstę duomenų bazę silpnaregiams.

7. Pagal Bibliotekos ir skaitymo plėtros įstatymą, peržiūrėtą 2003 m., du kiekvieno Korėjoje publikuoto ar pateikto dokumento egzemplioriai turi būti perduodami Korėjos nacionalinei bibliotekai ne vėliau kaip per 30 dienų po jo publikavimo ar pateikimo. Biblioteka moka už du privalomuosius egzempliorius, jei leidėjas ir t. t. pareikalauja juos grąžinti ne vėliau kaip per 90 dienų nuo jų pristatymo. Leidėjui ir t. t. nepristačius privalomojo egzemplioriaus,

jam taikoma bauda, prilygstanti dešimteriojai nustatytai leidinio kainai.

8. Elektroninių leidinių privalomieji egzemplioriai perduodami KEPA. Reikia padaryti Bibliotekos ir skaitymo plėtros įstatymo pakeitimus, įtraukiant elektroninius dokumentus ir šie pakeitimai turi atsispindėti valstybinėje bibliografijoje.

9. Nuo 2004 m. Korėjos nacionalinė biblioteka vykdo naują privalomojo egzemplioriaus tarpininko ir MARC duomenų bazės užsakomųjų paslaugų programą.

10. Apie 70% Korėjos nacionalinės bibliotekos fondų sudaro privalomojo egzemplioriaus būdu gauta medžiaga.

11. Korėjos nacionalinė biblioteka rengiasi vykdyti specialų projektą „Visos nacionalinių žinių informacijos rinkimas tobulinant privalomojo egzemplioriaus sistemą“.

12. Korėjos nacionalinė biblioteka tikisi, kad nauji privalomojo egzemplioriaus įstatymai po kelerių metų duos teigiamų rezultatų ir bibliografinė apskaita aprėps daugiau medžiagos. Visaapimanti privalomojo egzemplioriaus įstatyminė bazė svarbi valstybinės bibliografijos vaidmeniui, turiniui, atrankos kriterijams ir aprašo lygmeniui.

Po penkerių metų Korėjos nacionalinė biblioteka tikisi savo fonduose turėti daugiau negu 10 milijonų saugojimo vienetų, gauti naudos iš naujo privalomojo egzemplioriaus įstatymo, įtraukti į bibliografinę apskaitą daugiau medžiagos. Į privalomojo egzemplioriaus įstatymą būtina įtraukti nuotolinės prieigos leidinius. Korėjos nacionalinė biblioteka toliau skelbs Korėjos valstybinę bibliografiją DVD formatu ir suteiks prieigą prie jos. Tačiau nebus atsisakoma ir spausdintinės versijos, skirtos elektroninės prieigos neturintiems vartotojams, taip pat spausdintinė versija atlieka bibliografinių įrašų išsaugojimo kopijos funkciją.

Kadangi elektroninės medžiagos kiekis nuolat auga, turime tobulinti privalomojo egzemplioriaus sistemą. Reikia aptarti bibliotekų, leidėjų ir KEPA bendradarbiavimo klausimus, taip pat leidybos tendencijas akcentuojant problemas, susijusias su elektroninėmis knygomis. Elektroninės knygos sudaro Korėjos leidybos produkcijos dalį ir turi būti įtrauktos į valstybinę bibliografiją. Korėjos nacionalinė biblioteka privalo bendradarbiauti su

elektroninių knygų leidėjais ir KEPA, prisiimdama atsakomybę už jų archyvavimą ir prieigos prie jų suteikimą.

Nacionalinė biblioteka privalomojo egzemplioriaus pagrindu turi komplektuoti, archyvuoti visą šalyje publikuotą medžiagą ir suteikti prieigą prie jos. Pagrindiniai privalomojo egzemplioriaus sistemos tikslai – perduoti būsimums kartoms tautos kultūros paveldą ir užtikrinti jo išsaugojimą. Tam, kad būtų ką saugoti, pirmiausia reikia surinkti. Svarbūs privalomojo egzemplioriaus sistemos aspektai yra sistemingas komplektavimas, prieinamumas ir leidinių naudojimas, valstybinės bibliografijos rengimas ir platinimas, šalies leidinių statistika, autorių teisių įstatymo vykdymas, šalies žinių ir kultūros tęstinumas ir išsaugojimas.

Todėl Korėjos nacionalinė biblioteka privalo rinkti visą Korėjoje publikuotą medžiagą, tenkinti piliečių informacinius poreikius, kurti nacionalinę duomenų bazę ir pristatyti savo fondus visiems. Kad privalomojo egzemplioriaus sistema atliktų svarbų vaidmenį nacionalinėje bibliotekoje, ji turi būti pakankamai tobula, o privalomojo egzemplioriaus įstatymas bus pagrindas efektyviai valstybinei bibliografijos rengti. Nacionalinės bibliotekos saugojimo ir išsaugojimo sistema turi būti stabili. Antraip sumažės medžiagos prieinamumo galimybė ir nebus galima užtikrinti jos išsaugojimo.

Visų anksčiau minėtų reiškinų ir tendencijų analizė rodo, kad Korėjos valstybinės bibliografijos sistemos reforma vykdoma teisinga kryptimi. Sėkmingą tolesnę sistemos raidą skatina ir šalies tradicijos, dinamiškas informacinės visuomenės kūrimas, sparti socialinių sąlygų kaita.

Korėjos valstybinė bibliografija apims, identifikuos ir aprašys visus Korėjoje publikuotus leidinius, kad būtų gausinami nacionalinės bibliotekos ir archyviniai fondai, tenkinami tautos informaciniai poreikiai ir tobulinama sudėtinė bibliotekos, dokumentacijos ir archyvinė infrastruktūra.

Iš anglų kalbos vertė T. Auškalnis

Straipsnis parengtas pagal pranešimą, skaitytą 2006 m. Seule (Korėja) vykusioje 72-ojoje IFLA konferencijoje.

Bell, Barbara L. 1998. Annotated guide to national bibliographies. 2nd ed. München : Saur.

Cho, Jae Soon. 2000. Improving method of legal deposit system for electronic publications at National Library of Korea. *Collection of the Papers 38th KLA Annual Conference*. Seoul : The Ministry of Culture and Tourism, Korean Library Association.

Lee, Chi Ju. 2005. System conversion for strengthening of the legal deposit at the National Library of Korea. *Publication, library and services*. Seoul : The National Library of Korea.

Lee, Eun Chul. 2000. A study on the roles of the National Library of Korea. *Humanities* 30: 101-122.

Madson, Mona. 1999. ICNBS 1998 new recommendations for the national bibliography. The 65th IFLA Council and General

- Conference. <http://www.ifla.org/IV/ifla65/papers/015-123e.htm>, 2006.4.19.
- The National Library of Korea. 2004. *National Library of Korea annual report 2003*. Seoul : the Library.
- The National Library of Korea. 2005. *National Library of Korea 2010*. Seoul : the Library.
- Yoon, Hee Yoon. 2003. A study on the reform model of legal deposit systems in Korea. *Korean Society for Library and Information Science*. 37(4): 23-52.
- Korėjos bibliotekų informacinės sistemos tinklas: <http://www.nl.go.kr/kolisnet>
- Nacionalinio Susirinkimo biblioteka: <http://www.nanet.go.kr>
- Nacionalinė skaitmeninė biblioteka: <http://www.dlibrary.go.kr>
- Korėjos nacionalinė biblioteka: <http://www.nl.go.kr>